

Riktlinjer för alkoholtillstånd

Dokumenttyp Riktlinjer	Antagen av Kommunfullmäktige §	Antagande dnr, beslutsparagraf KS/2013:351 § 59
Giltighetstid fr. o. m. – t. o. m. - Gäller tills vidare	Dokumentansvarig i förvaltningen Kommunstyrelseförvaltning	Senast reviderad dnr, beslutsparagraf (beslutsdatum) KS/2013:351 § 59 (2017-05-11)
Gäller för målgruppen	Kontakt om styrdokumentet Kommunstyrelseförvaltningens stab, telefon 0304-33 40 00 e-post: kommun@orust.se	

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
2. Riktlinjer för alkoholservice	5
2.1 Riktlinjer vid ansökan	5
2.1.1 Handläggningstider	6
2.1.2 Kunskapsprov	7
2.1.3 Remissyttrande	8
2.1.4 Villkor vid meddelande av servicestillstånd	10
2.1.5 Servicestider	10
2.1.6 Olägenheter på grund av serviceställets belägenhet	11
2.1.7 Kökskrav och matutbud	11
2.1.8 Uteservice	12
2.1.9 Gemensamt serviceutrymme	12
2.1.10 Idrott och alkoholservice	13
2.1.11 Tillfälligt utökade servicestider	13
2.1.12 Servicestillstånd för cateringföretag	13
2.1.13 Tillfälliga tillstånd till allmänheten och sluta sällskap	13
2.1.14 När behövs inte alkoholtillstånd	14
2.2 Riktlinjer vid tillsyn	15
2.2.1 Ordning och nykterhet	15
2.2.2 Kommunens tillsynsverksamhet	15
2.2.3 Tillsynsavgifter	16
3. Riktlinjer för folkölsförsäljning	18
3.1 Anmälningsskyldighet	18
3.2 Regler vid försäljning av folköl	18
3.2.1 18-årsgräns	18

Riktlinjer - Alkoholtillstånd

3.2.2	Langning	19
3.2.3	Berusade personer	19
3.2.4	Alternativa drycker	19
3.2.5	Övriga regler	19
3.2.6	Information och stöd till personal	19
3.3	Tillsynsansvar	19
3.3.1	Avgift	19
3.3.2	Egenkontrollprogram	19
3.3.3	Sanktioner vid lagöverträdelser	20

1 Inledning

Det är av stor vikt att kommunen har noggrant utformade riktlinjer som innehåller redogörelser både för vad som gäller enligt alkohollagen (2010:1622) och anslutande föreskrifter samt vilka hänsyn till lokala förhållanden som kommunen tar vid tillståndsgivningen.

Folkhälsoinstitutet har tagit fram en modell för hur dessa riktlinjer ska utformas och ligger till grund för dessa riktlinjer.

1.1 Bakgrund

Innan den gamla alkohollagen (1994:1738) trädde i kraft var kommunerna remissinstans till länsstyrelserna som fattade besluten. Som remissinstans hade kommunerna genom det kommunala vetot en stark ställning. Det innebar att en kommun kunde hindra länsstyrelsen från att bevilja en ansökan om serveringstillstånd om man inte ville ha en viss etablering i kommunen. Det kommunala vetot behövde inte motiveras och gick bara att överklaga genom kommunalbesvär.

2 Riktlinjer och öppettider

En ny alkohollag trädde i kraft den 1 januari 2011. Mot bakgrund av detta har riktlinjerna reviderats och uppdaterats.

Eftersom alkohollagen är en skyddslagstiftning, där sociala hänsyn alltid ska prioriteras framför näringspolitiska har vid översynen av riktlinjerna särskilt beaktats serveringstidernas inverkan på våld i offentlig miljö samt folkhälsan. Tillgänglig statistik och en stor del av den forskning som finns visar ett samband mellan sena serveringstider och ökat våld. För att öka tryggheten för allmänheten i kommunen beviljas inte serveringstider efter kl. 02:00. Detta då sena nattimmar är särskilt utmärkande när det gäller våldsbrottslighet, både i krogmiljö och på allmän plats. Vid beviljande av serveringstider efter den så kallade normaltiden klockan 01:00 gäller därför särskilda villkor för alkoholservice. Se avsnitt om villkor.

2.1 Riktlinjer vid ansökan

En ansökan om serveringstillstånd bedöms utifrån alkohollagens krav. Av 8 kap 12§ AL framgår att servering endast får meddelas den som visar att han utifrån personliga och ekonomiska förhållanden är lämplig att utöva verksamheten.

Av 8 kap 15§ AL framgår att serveringen ska ha ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat.

Serveringsstället ska vara lämpligt för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt.

Av AL 8 kap 17§ framgår att serveringstillstånd får vägras även om de grundläggande kraven om lämplighet och lokal är uppfyllda om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Det finns ingen generell rätt att få serveringstillstånd. Kommunen ska bedöma om serveringen kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

En ansökan om stadigvarande serveringstillstånd får inte bifallas utan att polismyndighetens yttrande har inhämtats. Polismyndighetens yttrande ska även inhämtas när det gäller tillfälliga arrangemang till allmänheten.

Polismyndighetens yttrande om ordningsläget i området för den tilltänkta etableringen och miljö och byggnadsnämndens bedömning av risken för att störningar uppkommer för närboende ska tillmätas stor vikt i tillståndsprövningen. Detta är särskilt viktigt vid prövning av serveringstid utanför den s.k. normaltiden kl. 11.00–01.00.

Restaurangens inriktning ska vara avgörande vid etablering i områden med en hög brottslighet. Den inriktning som tillståndshavaren väljer, till exempel val av festfixare och tema och den profil som då skapas är ofta av avgörande betydelse för ordningsförhållandena i och kring en restaurang. Berusningsdrickande och användande av droger går erfarenhetsmässigt ofta hand i hand med viss inriktning och profil.

I kommunen skall inte servering beviljas före klockan 11:00. Inga serveringstider efter den så kallade normaltiden klockan 01:00 bör ges i sådana områden där risk för ordningsstörningar eller störningar för närboende föreligger.

För att serveringstillstånd ska medges ska fastighetsägarens godkännande till verksamheten, där tiderna för sökt alkoholservering framgår, de lämnas in ihop med ansökan.

En sökande kan endast få ett permanent serveringstillstånd om det finns dispositionsrätt till serveringsstället.

Alkoholservering ska ingå i ett seriöst sammanhang. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller evenemang som riktar sig främst till ungdomar.

Verksamheter som inte ska medges serveringstillstånd är sexklubbar, arrangemang eller shower med naket inslag, till exempel striptease. Inte heller drogliberala rörelser medges tillstånd.

Det är mycket angeläget att de sociala aspekterna lyfts fram när ansökningar om serveringstillstånd ska avgöras.

Tillståndshavaren ansvarar för att ingen diskriminering sker på eller i omedelbar anslutning till serveringsstället. Diskriminering av personer på grund av kön, nationellt eller etniskt ursprung, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller funktionsnedsättning kan leda till att serveringstillståndet återkallas efter en fällande dom.

Det är tillståndshavarens ansvar att det finns ett tillstånd till offentlig tillställning då sådan krävs enligt ordningslagen (SFS 1993:1617). Antalet förordnande ordningsvakter kan även regleras i sådant tillstånd. Gällande tillstånd ska lämnas till kommunen.

2.1.1 Handläggningstider

Enligt 5 § alkoholförordningen (2010:1636) ska en kommun fatta beslut i ett ärende om serveringstillstånd inom fyra månader från det att en **fullständig** ansökan har kommit in till kommunen. Om det är nödvändigt på grund av utredningen av ärendet får handläggningstiden förlängas med högst fyra månader.

För att kommunen ska fatta beslut i ett ärende krävs det att handlingar som begärts av kommunen lämnas in. Saknas handlingar och ansökan inte är fullständig kan ovanstående tid förlängas. Handläggningstider för olika typer av ansökningar framgår av tabell 1 nedan.

Till exempel ska kunskap, finansiering, dispositionsrätt och kökets beskaffenhet kunna styrkas. Utan tillräckligt underlag är ansökan inte fullständig, och det kan då ta längre tid innan beslut kan fattas. I ett ansökningsärende är det den sökande som har att visa att alkohollagens högt ställda krav på lämplighet är uppfyllda, både vad gäller bolaget och de personer som bedriver verksamheten.

Det är därför viktigt att sökande tar del av de anvisningar som följer med varje ansökan och inkommer med de handlingar som krävs för att underlaget ska bli komplett.

Tabell 1: handläggningstider

TYP AV ANSÖKAN	TID FÖR HANDLÄGGNING
Ansökan om nytt serveringstillstånd	15 veckor
Förändring av befintligt serveringstillstånd, till exempel, utökad tid eller utvidgad lokal	8 veckor
Tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten	6 veckor
Ansökan om tillfälligt serveringstillstånd för slutet sällskap	30 dagar
Catering	15 veckor

2.1.2 Kunskapsprov

- Kunskapsprov för serveringstillstånd, med undantag för pausservering, omfattar fyra delmoment. Prov som avser ansökan om tillstånd för stadigvarande servering till allmänheten och för stadigvarande cateringsverksamhet för slutna sällskap ska bestå av 60 frågor.
- Prov som avser ansökan om tillstånd för tillfällig servering till allmänheten och för stadigvarande servering till slutna sällskap ska bestå av 55 frågor.
- Prov som avser ansökan om tillstånd för tillfällig servering till slutna sällskap ska bestå av 28 frågor.
- Kommunen ska vid sin prövning av en sökandes kunskaper i alkohollagstiftningen använda prov framtagna av Statens folkhälsoinstitut.
- Ett kunskapsprov får avläggas muntligen om sökande inte behärskar något av de språk som proven tillhandahålls på, kan styrka på läs- eller skrivsvårigheter eller om det i övrigt finns särskilt skäl.
- Tolk som anlitas ska vara auktoriserad.
- En sökande som inte blir godkänd ska få en ny möjlighet att visa sina kunskaper. En sökande kan erbjudas sammanlagt tre tillfällen till prov.
- Proven finns tillgängliga på tre språk, svenska, engelska och franska.

Kunskapsfrågorna fördelas på fyra delmoment:

1. Alkoholpolitik
2. Bestämmelser om servering
3. Bestämmelser om tillsyn
4. Bestämmelser om mat och utrustning

För godkänt resultat krävs att sökande uppnår minst 75 procent rätta svar inom varje område som ingår i provet.

2.1.3 Remissyttranden

Polismyndighetens yttrande ska enligt 8 kap. 11 § AL inhämtas vid en prövning av stadigvarande serveringstillstånd, såväl till allmänheten som till slutet sällskap. Yttrande ska även inhämtas vid ansökan om tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten, om det inte rör sig om ett arrangemang av endast obetydlig omfattning.

Enligt 8 kap. 16 § AL ska i motsvarande fall de lokaler som används för servering vara lämpliga ur brandsäkerhetssynpunkt, med den skillnaden att något undantag för arrangemang av obetydlig omfattning inte görs. Även vid prövning av tillfälligt serveringstillstånd i slutet sällskap kan remissyttrande inhämtas.

Polismyndighetens yttrande till kommunen fyller en viktig information. Genom polismyndighetens yttrande får kommunen information om förhållanden i det område där den sökande vill etablera serveringsverksamhet och polisens bedömning av på vilket sätt dessa förhållanden kan antas bli påverkade av den sökta etableringen eller en utökning av densamma. I alkohollagen föreskrivs att polismyndighetens yttrande ska inhämtas. Yttrande ska väga tungt vid kommunens bedömning av förutsättningarna för serveringstillståndet och vilka villkor som ska gälla.

Polismyndigheten

Polismyndigheten yttrar sig i fråga om:

1. Vandel
2. Sökt serveringstillstånd
3. Ordningsstörningar vid serveringsstället
4. Krav på förordnande vakter
5. Tillstånd till offentlig tillställning (danstillstånd)

Vid nyttjande av mark till uteservering eller vid annat nyttjande av allmän mark ska även polismyndighetens tillstånd sökas och inges till kommunen innan serveringstillstånd beviljas (dispositions rätt)

Skatteverket

Skatteverket yttrar sig i fråga om:

1. Restföringar
2. Betalningsuppsmaningar
3. Beslut om kontrollavgifter
4. Inkomst av kapital, över och underskott av näringsverksamhet, inkomst av tjänst, huruvida företrädare för bolaget deklarerat eller inte samt förekomst av F-skattsedel.

Miljö- och byggnadsnämnden

Vid varje prövning av ett nytt tillstånd och vid varje väsentlig utökning av verksamheten i befintlig restaurang ska kommunen beakta om ansökan kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa. För att kunna göra en fullgod bedömning av dessa faktorer skickas bl.a. remiss till miljö- och byggnadsnämnden som ombeds ta ställning till risk för olägenheter i samband med den sökta verksamheten, ett ställningstagande till den sökta serveringstiden samt eventuella andra hinder som skulle kunna medföra särskild risk för människors hälsa.

Räddningstjänsten

Bedömningen av brandsäkerheten görs av räddningstjänsten. Lokalerna där serveringstillståndet gäller ska vara lämpliga för sitt ändamål ur brandsäkerhetssynpunkt. Brandskyddskravet, som tidigare gällde för lokaler med stadigvarande tillstånd till allmänheten, omfattar nu även lokaler med stadigvarande servering till slutna sällskap (se 8 kap 16 § AL)

Räddningstjänsten gör en bedömning av personantal utifrån ritning som visar serveringslokalen i färdigt skick avseende bordsavdelning, eventuell scen och antal platser vid bord.

Antalet sittplatser i lokalen samt det totala personantalet ska framgå av tillståndsbeviset. Detta innebär att det är viktigt att lämna in sakenliga och korrekta ritningar i varje ärende så att underlag finns för brandskyddskonsult och räddningstjänst att göra en korrekt bedömning av personantalet utifrån de förutsättningar som gäller för lokalen.

När det gäller utformning av serveringslokalen, utifrån mat kravet som finns i alkohollagen, så kvarstår följande: Serveringsstället ska vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Om det finns drinkbar får den ta i anspråk endast en mindre del av serveringsställets totala yta och vara belägen i nära anslutning till matsalen (se 8 kap 15 § AL).

Kommunstyrelseförvaltningen

Kommunstyrelseförvaltningen ska beakta barnperspektivet dvs., ange om och hur ett serveringsställe med alkoholservering påverkar barn och ungdomar i området. Därför ska det av yttrande framgå om det i serveringsställets närhet finns skolor, fritidsgårdar eller andra aktiviteter där många ungdomar samlas.

Kommunstyrelseförvaltningen ska vidare beakta att alkohollagen är en social skyddslag och informera om till exempel det finns känd missbruksproblematik i serveringsställets närhet. I Orust innebär detta att kommunstyrelseförvaltningen även ska inhämta information från andra specialfunktioner som arbetar lokalt där kunskap finns om ungdoms och narkotikasituationen i området.

2.1.4 Villkor vid meddelande av serveringstillstånd

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer kan en kommun i samband med ett beslut meddela tillstånd också meddela olika slag av villkor. Syftet är att motverka skadeverkningar av alkoholpolitisk art. Villkor kan endast meddelas vid beslut om serveringstillstånd. Dit räknas också beslut om utökning av ett gällande tillstånd, t.ex. förlängd serveringstid och utökning av serveringslokal samt förordnande ordningsvakter efter klockan 01:00.

2.1.5 Serveringstider

Bestämmelsen i 8 kap 19 § AL om serveringstider syftar främst till att motverka olägenheter som onykterhet och oordning. Av propositionen till den gamla alkohollagen (1994:1738) framhölls att reglerna om serveringstider utgör en stor del av den svenska alkoholpolitiken och att sociala hänsyn därför ska ha klart företräde framför affärsmässiga eller konkurrensmässiga sådana. Enbart den omständigheten att en konkurrerande restaurang redan fått utsträckt serveringstid kan inte motivera bifall till en annan ansökan.

I 8 ka. 19 § AL stadgas att servering av alkoholdrycker får påbörjas tidigast klockan 11:00 och avslutas senast klockan 01:00, om inte kommunen beslutar annat. Detta är den så kallade normaltiden.

Vid prövning av en restaurangs serveringstid ska beaktas om serveringstiden kan medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller innebära särskild risk för människors hälsa, jämför 8 kap. 17 § AL. Lagstiftaren har härigenom avsett att särskilt markera att skyddet för människors hälsa och intresset av att upprätthålla ordning och säkerhet ska stå i förgrunden vid prövning av sena serveringstider.

Remissinstansernas yttrande och inställning ska alltid tillmätas stor betydelse vid bestämmande av serveringstider. Kommunen måste i varje enskilt fall särskilt beakta sådana olägenheter och risker som avses i 8 kap. 17 § AL, i samband med utsträckning av serveringstiden. Med detta menas olägenheter ifråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

2.1.5.1 Serveringstid efter klockan 01:00

För att serveringstillstånd till allmänheten med senare serveringstid än klockan 01:00 ska beviljas gäller följande:

Polismyndighetens, miljö- och byggnadsförvaltningen samt kommunstyrelseförvaltningens yttrande ska tillmätas stor betydelse vid besluten.

Helrörsförsäljning av spritdrycker får inte förekomma efter kl. 01.00.

Restaurang med nattklubsverksamhet måste av säkerhetsskäl ha ett system för kontroll av det exakta antalet gäster, till exempel med klicker. Ett väl utvecklat säkerhetsarbete som omfattar brandskydd, gästernas säkerhet, hur man hanterar besvärliga gäster, kö med mera ska finnas.

Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar får inte anordnas på offentliga platser utan tillstånd.

Serveringstillståndet ska förenas med villkor om minst två förordnade ordningsvakter från klockan 23:00 tills att serveringsstället är utrymt.

Restaurang som stänger kl. 02.00 och inte har dans eller klubbverksamhet kan undantas från det utökade ordningsvaktskravet efter samråd med polismyndigheten.

Detta gäller alltid fredagar, lördagar och dagar före helgdagar samt övriga dagar då verksamheten kräver, till exempel då klubb eller dansverksamhet bedrivs. Det är tillståndshavarens ansvar att det föreligger tillstånd till offentlig tillställning enligt ordningslagen (SFS 1993:1617). Om sådan verksamhet bedrivs ska gällande tillstånd kommuniceras med kommunen.

Det är tillståndshavarens ansvar att bedriva verksamheten så att skador och störningar undviks de övriga dagarna. Det är tillståndshavarens ansvar att se till att tillräckligt många ordningsvakter tjänstgör dessa dagar.

2.1.6 Olägenheter på grund av serveringsställets belägenhet

Enligt 8 kap. 17 § AL får serveringstillstånd vägras om serveringsställets placering eller det av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, även om övriga krav som uppställs i lagen är uppfyllda.

Det ska för en kommun vara möjligt att förhindra restaurangetablering med servering av alkoholdrycker i särskilt känsliga områden, såsom i närheten av skolor, ungdomsgårdar eller där många ungdomar annars brukar samlas eller i områden med känd missbruksproblematik.

Om antalet restauranger i ett område har ökat eller riskerar att öka i en sådan omfattning att påvisbara olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa, bör kommunen som tillståndsmyndighet kunna förhindra att nya serveringstillstånd i området beviljas.

Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar och är i första hand en social skyddslagstiftning. En utgångspunkt är att skyddet för människors hälsa går före företagsekonomisk eller näringspolitisk hänsyn.

Vid varje ansökan av ett nytt tillstånd och vid varje väsentlig utökning av verksamheten (anmälan) i en befintlig restaurang, ska kommunen beakta risken för att det kan uppstå olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa.

Polismyndighetens yttrande och inställning ska ha avgörande betydelse när det gäller bedömning av ordning och säkerhet vid serveringsstället. Detta kan gälla såväl lämpliga serveringstider som krav på förordnade ordningsvakter.

2.1.7 Krav på kök och matutbud

I bestämmelsen i 8 kap. 15 § om vilka krav som ställs på serveringsstället finns det reglerat om vad som gäller för kök och matutbud på serveringsställen. Det ställs olika krav på olika typer av tillstånd.

Ett stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten får endast medges om serveringsstället har eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter.

Matsservering är ett grundläggande krav för att erhålla och behålla ett serveringstillstånd och det är viktigt att det serveras sådan mat som gästerna kan förväntas beställa. Mat ska kunna erbjudas under hela serveringstiden.

Att enbart tillhandahålla prefabricerade maträtter anses inte som ett fullständigt utbud, men kan vara ett komplement till ordinarie meny.

Restauranglokalen ska vara till hälften möblerad med bord och stolar för att möjliggöra servering av mat. Detta gäller även för uteservering.

Vid tillfällig servering och till slutna sällskap finns inget kökskrav, men serveringsstället ska tillhandahålla tillredd mat.

2.1.8 Uteserveringar

Enligt 8 kap. 14 § AL ska ett serveringstillstånd avse ett visst avgränsat utrymme, det kan vara en uteservering som finns i anslutning till serveringsstället. Kommunen kan vid tillståndsgivningen besluta om kortare serveringstider på en uteservering än de tider som gäller inomhus. Det kan även villkoras tider för när uteserveringen ska vara utrymd. Anledningen är att verksamheten inte får störa omgivningen som exempelvis boende i närheten av restaurangen.

I ordningslagen finns grundläggande regler om uteserveringar. Alkoholservering på uteservering regleras inte särskilt i alkohollagen, utan samma regler som vid bedrivande av alkoholservering i övrigt gäller även vid uteservering. För att bedriva uteservering krävs polismyndighetens tillstånd.

Vid ett beslut om servering på uteservering ska uteserveringen vara utrymd senast 30 minuter efter den serveringstid som beviljats. Detta gäller oavsett serveringstiden inne i serveringslokalen.

Uteserveringen ska avgränsas på ett betryggande sätt, och uppfylla övriga krav till exempel godkännande av markägaren, tillstånd från polismyndigheten att använda offentlig plats samt bygglov där så krävs.

Om rökning ska vara tillåten, tänk på att kontrollera vilka regler som miljöenheten ställer på dessa. Inbyggda uteserveringar med väggar och tak kan i vissa fall förhindra att rökning tillåts.

Tänk på att det kan vara bra att på ett tidigt skede ta kontakt med byggenheten för att kontrollera vilka regler som gäller där etableringen ska ske.

2.1.9 Gemensamt serveringsutrymme

I 8 kap. 14 § AL andra stycket ges möjlighet för flera tillståndshavare att utnyttja ett gemensamt serveringsutrymme, det vill säga att man kan få tillstånd att servera på samma yta. Det krävs alltså att man har ett tillstånd när kommunen meddelar beslut om ett gemensamt serveringsutrymme.

Detta innebär att ett särskilt tillstånd kan beviljas för att servera på samma yta. En förutsättning är att de bolag som ansöker om gemensamt serveringsutrymme har ett eget serveringstillstånd i direkt anslutning till den gemensamma ytan. Särskilda villkor kan då meddelas i samband med tillståndet om behov finns.

2.1.10 Idrott och alkoholserving

När det gäller idrott och alkoholserving ska en riskbedömning göras vid varje tillfälle och en allmän princip bör vara återhållsamhet.

2.1.11 Tillfälligt utökade serveringstider

Här avses tillståndshavare som bedriver stadigvarande serveringsverksamhet och som i vissa fall önskar en tillfällig utökning av serveringstiden. Även när det gäller denna kategori förutsätts att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Söker tillståndshavaren tillfälligt utökad serveringstid fler än 10 gånger per år bör ansökan om stadigvarande senare tid lämnas in för prövning. En ansökan omfattar ett tillfälle. Remissförfarande till såväl polismyndigheten (ordning) som miljöenheten angående störningsrisken för boende tillämpas

2.1.12 Serveringstillstånd för cateringföretag

Ett bolag kan ansöka om cateringprövning, vilket innebär att en fullständig prövning görs av vandel och ekonomi. Bolaget kan sedan efter meddelat tillstånd anmäla catering till kommunen som endast godkänner att lokalen uppfyller räddningstjänstens krav på brandsäkerhet för den sökta verksamheten.

Tänk på att personantalet för en lokal kan variera beroende på möbleringen, scenens storlek och inte minst det faktum att alkoholserving sker vid det anmälda tillfället.

2.1.13 Tillfälliga tillstånd till allmänheten och slutna sällskap

Tillfällig servering förutsätter att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet.

Ansökningar om tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten handlar om allt ifrån stora till små festivaler och enstaka evenemang.

Enligt 8 kap. 2 § kan ett serveringstillstånd meddelas för servering till allmänheten eller slutet sällskap. Tillståndet kan vara stadigvarande eller avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle. Krav på matutbud för tillfälliga tillstånd och för servering i slutet sällskap framgår av 8 kap. 15 § tredje stycket.

2.1.13.1 Tillfälliga serveringstillstånd till allmänheten:

Alkoholservingen ska ingå i ett seriöst evenemang. Stor återhållsamhet bör gälla vid ansökningar om serveringstillstånd i samband med idrottsevenemang eller arrangemang som riktar sig främst till ungdomar. Normalt medges tillfälliga tillstånd under max 10 dagar per arrangemang.

1. Sökande ska ha beviljats markupplåtelse.
2. Sökande ska ha beviljats rätt att disponera markytan/lokalen.
3. Miljöenhetens krav på livsmedelshantering ska vara uppfyllda.
4. Lagad eller på annat sätt tillredd mat ska kunna tillhandahållas.
5. Serveringen ska bedrivas inom avgränsad serveringsyta, med tillfredställande antal sittplatser och tydliga avgränsningar.
6. Servering av alkoholdrycker bör avslutas senast klockan 01:00
7. Betyggande tillsyn över serveringen måste garanteras

8. Servering av spritdrycker bör inte medges med undantag av servering till slutna sällskap inom ramen för evenemanget.

De personer som ska ansvara för serveringen ska vara lämpliga för uppgiften. I de flesta fall är detta liktydigt med att de är innehavare av serveringstillstånd.

Sökande ska vara såväl personligt som ekonomiskt lämplig i enlighet med vad som framgår av 8 kap. 12 § AL. Detta krav omfattar även festivalarrangör på grund av dennes betydande inflytande över festivalens bedrivande.

2.1.13.2 Tillfälliga serveringstillstånd med slutet sällskap

Ett slutet sällskap är en begränsad krets av personer med någon form av gemensamt intresse och där personerna som ska delta är kända i förväg. När det gäller servering till slutet sällskap får det inte vara tillställning som betraktas som offentlig enligt ordningslagen.

Ansökan om tillfälligt tillstånd till slutet sällskap ska lämnas senast en månad innan festtillfället. Tillfälligt tillstånd till slutet sällskap kan beviljas för högst 12 tillfällen per år. Maximalt beviljas endast 12 tillfällen i samma lokal.

Underlag för prövningen är för en förening t.ex. stadgar, verksamhetsberättelse och styrelseprotokoll. För ett företag är underlaget registreringsbevis.

Någon form av tillredd mat ska finnas. Vilken mat som kommer att serveras anges på ansökan. Priset för alkoholdrycker får inte understiga inköspriset och ett skäligt pålägg ska läggas till inköspriset. En förutsättning för att man ska kunna få tillfälligt tillstånd till slutet sällskap är att man kan visa kunskap i alkohollagen. Detta görs genom att avlägga ett kunskapsprov hos kommunen.

En ansökan om tillfälligt tillstånd till slutet sällskap skickas på remiss till polismyndigheten och miljöenheten om ansökan avser serveringstid efter kl. 01.00 eller om tveksamheter i övrigt föreligger.

2.1.14 När behövs inte alkoholtillstånd 8 kap. 1 a §

Serveringstillstånd krävs inte om serveringen

1. avser ett enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer,
2. sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna och
3. äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- eller lättdrycker.
Lag 2012:205

Observera att samtliga punkter i undantaget måste vara uppfyllda för att serveringen ska kunna ske utan tillstånd.

2.2 Riktlinjer vid tillsyn

2.2.1 Ordning och nykterhet

Allmänna bestämmelser om försäljning finns i 3 kap. i alkohollagen och bestämmelser om servering av alkoholdrycker finns i 8 kap. I lagens 1 kap. 11 § andra stycket uttalas att försäljning benämns servering om det sker förtäring på stället. Bestämmelserna i 3 kap. om försäljning är därför tillämpliga även vid servering. 3 kap. 5 § och 8 kap. 20 § handlar både om att se till att hålla ordning där man säljer respektive serverar. Enligt 3 kap. 5 § ska skador i möjligaste mån undvikas vid försäljning och den som säljer alkohol drycker ska se till att det råder ordning och nykterhet på försäljningsstället. Enligt 8 kap. 20 § ska personal vid servering se till att måttfullhet iaktas och att störningar på grund av oordning och onykterhet undviks.

2.2.2 Kommunens tillsynsverksamhet

Kommunens ansvar för tillsyn över områdena servering av alkoholdrycker, detaljhandel med folköl och marknadsföring av alkoholdrycker framgår av 9 kap. 2§ och 3 §.

Statens folkhälsoinstitut utövar enligt 9 kap. 1 1 AL den centrala tillsynen över efterlevnaden av lagen och har rätt att meddela allmänna råd till vägledning för lagens tillämplig. Länsstyrelsen utövar tillsyn inom länet och ska biträda kommunerna med råd i deras verksamhet. Den omedelbara tillsynen av restaurangerna utövas av kommunen och polismyndigheten, som också har tillsynsansvar över servering av och detaljhandel med öl klass II.

Polis-, kronofogde- och skattemyndigheten ska lämna de uppgifter kommunen eller länsstyrelsen behöver för att fullgöra sina uppgifter.

I alkohollagen står vidare i kapitlet om tillsyn att de som utövar tillsyn har rätt till tillträde till lokaler och rätt att ta del av bokföring och andra handlingar som berör verksamheten. Tillsynen i kombination med möjligheter till sanktioner är det viktigaste instrumentet för att restaurangverksamheten ska kunna bedrivas enligt gällande lagar och bestämmelser. Att så sker så långt det är möjligt är en förutsättning för att branschens aktörer ska kunna konkurrera på sunda och lika villkor.

Även om de flesta restauranger sköter sig och fullgör sina uppgifter är det konstaterat att många bryter mot centrala bestämmelser i olika lagar i sin verksamhet. Det förtjänar i detta sammanhang att påpekas att branschorganisationerna samt de seriösa näringsidkarna i olika sammanhang har framfört att tillsynen och sanktionerna bör skärpas ytterligare.

Tillsynen kan grovt dels upp i tre delar: förebyggande tillsyn, inre tillsyn och yttre tillsyn.

Inre tillsyn innebär att kommun, ofta tillsammans med andra myndigheter såsom polismyndigheter, skatteverket, kronofogden, arbetar med att granska att den som har serveringstillstånd (fortfarande) lever upp till alkohollagens krav på personlig och ekonomisk lämplighet. Den inre tillsynen bedrivs genom skrivbordsarbete och genom remisser och underrättelser mellan berörda myndigheter.

Yttre tillsyn är då kommunen besöker serveringsstället under pågående verksamhet, framför allt kvällar och nätter och kontrollerar att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen. Detta kan även ske genom samordnad tillsyn. Det innebär att kommunen tillsammans med olika berörda myndigheter såsom polismyndigheten, skatteverket och räddningstjänsten gör en gemensam tillsyn på serveringsstället. Resultatet av den yttre tillsynen kan leda till att en utredning inleds och

att förnyade remisser skickas till berörda myndigheter samt till förslag på beslut om sanktionsåtgärder.

Med inre tillsyn avses kontroll av uppgifter från olika myndigheter. Det handlar om frågor av ekonomisk art, tillståndshavarens vandel, av andra myndigheter företagna restauranginspektioner med mera. Vidare undersöks företagens försäljningssiffror genom de så kallade restaurangrapporterna från tillståndshavarna. Till den inre tillsynen räknas också en fortlöpande övervakning av restaurangernas marknadsföring i annonser och inte minst på webben. Kommunen erhåller anmälningar från polismyndigheten vilka bland annat belyser ordnings- och nykterhetssituationen i och kring en restaurang.

Som en naturlig del i den yttre tillsynen ingår också att uppmärksamma förekomst av narkotika. Fram till december 1997 var det oklart huruvida alkohollagen är tillämplig vid förekomsten av narkotika, men vid denna tidpunkt fastställdes av länsrätten och uttalades av kammarrätten att ordningsbegreppet i alkohollagen är tillämplig även när det gäller förekomsten av narkotika på restauranger. Därmed finns en reell möjlighet att bekämpa förekomsten av narkotika på kommunens restauranger. Spridningen av innehållet i aktuell dom har också haft en preventiv effekt. Den har initialt lett till ett utökad samarbete om narkotika mellan polismyndigheten och kommunen.

Lika självklar del i den yttre tillsynen som narkotikan är förekomsten av diskriminering. Kommunstyrelseförvaltningen har ett stort ansvar när det gäller att förebygga och hindra alla förekommande former av diskriminering. Kommunen kan arbeta förebyggande i detta avseende, identifiera vidarebefordra uppgifter till berörda myndigheter samt neka serveringstillstånd när lagakraftvunnen dom föreligger.

När det gäller frågan om brandsäkerhet på kommunens restauranger förhåller det sig ungefär på samma sätt som med diskriminering. Det ingår som en obligatorisk del i den yttre tillsynen att kontrollera brandskyddet på kommunens restauranger. Kommunstyrelseförvaltningen underrättar sedan räddningstjänsten om eventuella brister. Räddningstjänsten ska agera utifrån lagen om skydd mot olyckor i likhet med vad som gäller inom andra områden.

Om inspektionsverksamheten ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt förutsätts ett gott samarbete med andra myndigheter. Det är ofta lämpligt och effektivt att utföra tillsynen tillsammans. De myndigheter som i första hand är berörda är länsstyrelsen, polismyndigheten, skatteverket, miljö- och byggnadsförvaltningen, räddningstjänsten och kommunens tillsynsverksamhet.

2.2.3 Tillsynsavgifter

Kommunen har enligt 8 kap.10 § alkohollagen rätt att ta ut avgifter för sin tillsyn över serveringsställen med alkohol samt för tillsyn över servering och försäljning av folköl. Kommunens avgiftsuttag ska baseras på självkostnads- och likställighetsprincipen som regleras närmare kommunallagen.

2.2.3.1 Självkostnadsprincipen

För avgiftsuttag i kommunal verksamhet gäller huvudregel självkostnadsprincipen som uttrycks i 8 kap. 3 c § kommunallagen. Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden). Regeln syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har inte någon betydelse för tillämpningen av principen.

Självkostnadsprincipen innebär att en kommun inte får ta ut avgifter till sådana belopp att de tillför kommunen en vinst och syftet med principen är att hindra kommunens från att utnyttja den monopolsituation som den befinner sig i. Klara överuttag som inte inom rimlig tid balanseras med underskott eller på annat sätt, medför i princip återbetalningsskyldighet. Under en längre tid får de totala avgiftsuttagen inte överstiga de totala kostnaderna för en verksamhet (se Petersén m.fl. – kommunallagen med kommentarer och praxis, 2011, s 499). Kommunerna har härigenom fått en viss handlingsfrihet när det gäller beräkningen av självkostnaden, men kommunen är inte skyldig att helt avgiftsfinansiera sina verksamheter även om det finns ett direkt lagstöd för avgiften.

Vid beräkningen av självkostnaderna får utöver externa kostnader alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på direkta kostnader är personalkostnader, personalomkostnader (pensionskostnader), material och utrustning, försäkringar mm. Exempel på indirekta kostnader är lokal-, kapital-, och administrationskostnader. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader bör också räknas med (se prop. 1993/94:188 s. 85 Lokal demokrati).

I självkostnaden ingår också kostnader för exempelvis tolk och andra kostnader som uppstår i samband med att sökanden ska genomföra ett kunskapsprov enligt alkohollagen.

2.2.3.2 Likställighetsprincipen

Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är likställighetsprincipen som uttrycks i 2 kap. 2 § kommunallagen. Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika om det inte finns sakliga skäl för något annat.

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av medlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. Likställighetsprincipen ska tillämpas så att alla som söker tillstånd i en och samma kommun ska behandlas lika, dvs. få samma avgift.

Likställighetsprincipen medger inte någon inkomstfördelning av verksamhet, men det finns inga hinder mot att differentiera avgifterna med hänsyn till kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Det kan till exempel betyda att kommunen tar ut en högre avgift när ett cateringföretag för första gången anmäler en lokal för godkännande, medan kommunen endast tar en mindre avgift om cateringföretaget anmäler samma lokal vid ett senare tillfälle. Inom vissa ramar tillåts även schabloniserade taxor (se prop. 1993/94:188 s. 87).

3 Riktlinjer för folkölsförsäljning

Försäljning av folköl i butik liksom servering av alkohol på restaurang regleras i alkohollagen (2010:1622). Varje handlare måste ha kunskaper om de regler som gäller vid försäljning av folköl. Det är försäljarens skyldighet att förvissa sig om att folköl inte säljs eller lämnas ut till den som inte fyllt 18 år. Därför måste butiksägaren ansvara för att se till att personalen har tillräckliga kunskaper vad det gäller försäljning av folköl.

Folköl är en alkoholdryck som har en alkoholhalt överstigande 2,25 volymprocent men inte 3,5 volymprocent. Öl med lägre alkoholstyrka än 2,25 volymprocent är ingen alkoholdryck. Öl med högre alkoholstyrka än 3,5 volymprocent kallas starköl. En burk folköl 3,5 volymprocent innehåller lika mycket alkohol som 4 cl 40-procentig sprit.

För att sälja folköl krävs det att försäljningsstället är godkänt som stadigvarande livsmedelslokal. Det innebär att butiken måste ha ett brett och varierat sortiment av matvaror. Det ska därför finnas ett flertal av varje försäljningstyp till försäljning, alltså fler konserver, mejeriprodukter, charkprodukter, smörgåsar, frysta varor, bröd och grönsaker. Det ska även finnas ett sortiment av lättdrycker till försäljning i butiken som till exempel lättöl, läsk och vatten.

Glass, godis, chips, kaffe och te anses inte uppfylla kravet på tillhandahållande av matvaror. Godiskiosker, tobaksaffärer, spel- och videobutiker får endast sälja folköl om de samtidigt uppfyller ovanstående krav.

Vid servering av folköl är det en förutsättning att det samtidigt serveras mat. Lokalen måste därför vara avsedd för att man ska kunna äta mat och dricka öl på stället.

Minimikravet kan anses vara uppfyllt om det till exempel serveras varma smörgåsar, varm korb, hamburgare eller skaldjur. Det ska vidare tillhandahållas ett sortiment av lättdrycker såsom lättöl, läsk, vatten på serveringsstället. Servering av folköl ska ske med återhållsamhet och får inte föranleda några olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.

3.1 Anmälningsskyldighet

Enligt alkohollagen skall den som avser att bedriva försäljning och – eller servering av folköl anmäla verksamheten till den kommun där serveringen ska ske. Varken servering eller försäljning av folköl på påbörjas innan anmälan har gjorts. Anmälan ska göras senast när försäljningen på börjats.

Vid ägarbyte av butiken ska detta anmälas till kommunen eftersom rätten att sälja folköl inte automatiskt följer med till den nya ägaren. Detsamma gäller om butiksägaren inte längre vill sälja folköl.

3.2 Regler vid försäljning av folköl

3.2.1 Åldersgräns på 18 år

Folköl får inte säljas till någon som inte fyllt 18 år. Den som säljer folköl ska förvissa sig om att den som köper är 18 år. Det innebär att säljaren alltid ska kräva att få se legitimation då personen ser ung ut. En bra regel kan vara att fråga alla som ser ut att vara under 25 år om legitimation. Försäljningsstället ska även skylta om åldersgränsen. Skylten ska synas tydligt och bör vara placerad vid kassan.

3.2.2 Langning

Folköl får inte säljas om man misstänker att den kommer att lämnas över till annan person som inte fyllt 18 år.

3.2.3 Berusade personer

Folköl får inte säljas eller serveras till den som är berusad av alkohol eller påverkad av annat berusningsmedel.

3.2.4 Alternativa drycker

Om folköl ska säljas ska även andra drycker som till exempel lättöl, läsk eller vatten.

3.2.5 Övriga regler

Det ska vara god ordning i lokalen och det är till exempel inte tillåtet att bjuda kunderna på folköl.

3.2.6 Information och stöd till personal

Den som bedriver försäljning av folköl ska ge personalen den information och det stöd som den behöver för att kunna följa reglerna för försäljning av folköl. Det är särskilt viktigt att personalen under 18 år får detta stöd. Personalen bör även informeras om hur den ska hantera konflikter som kan tänkas uppstå, exempelvis om en kund inte visar legitimation trots uppmaning.

3.3 Tillsynsansvar

Statens folkhälsoinstitut och respektive länsstyrelse har tillsynsansvar på central och regional nivå. Kommunen har tillsammans med polismyndigheten det lokala tillsynsansvaret över försäljning och servering. När tillsynsmyndigheten genomför tillsyn, har personal som genomför denna rätt att få tillträde till lokaler och andra områden som berörs av lagen. De har även rätt att få de upplysningar, handlingar och liknande som behövs i tillsynsarbetet.

Syftet med besöket är att informera om de regler som gäller vid försäljning, kontrollera att reglerna följs samt stödja butiksägare att klara de krav som ställs i lagen, utbildar tillsynspersonalen, informerar, ger konsultativt stöd samt svarar för bransch- och myndighetssamverkan. Utöver detta registrerar kommunen försäljningsställen och tar ut avgifter samt utreder försäljningsstället som brutit mot reglerna.

3.3.1 Avgift

För att finansiera tillsynsverksamheten har kommunen rätt att ta ut en årlig tillsynsavgift av dem som säljer folköl och tobak enligt alkohollagen 8 kap 10 §. Det är kommunfullmäktige i respektive kommun som bestämmer om avgiftens storlek.

3.3.2 Program för egenkontroll

Den som bedriver försäljning av folköl ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och svara för att personalen har nödvändiga kunskaper vad som gäller vid försäljning av folköl. Det innebär att den ansvarige för försäljningen ska ta fram ett skriftligt program där det framgår hur åldersgränser och andra bestämmelser i alkohollagen ska tillämpas

och övervakas. Programmet ska skickas in till kommunen i samband med anmälan av försäljning av folköl. Kommun och polis har rätt att vid tillsyn kontrollera programmet.

3.3.3 Sanktioner vid lagöverträdelser

Det finns två typer av sanktionsmöjligheter i alkohollagen. Dels straffrättsliga sanktioner som utfärdas av polis eller åklagare när ett brott har begåtts. Dels administrativa sanktioner som olika tillsynsmyndigheter kan använda för att åstadkomma en förändring i framtiden. Exempelvis kan varning eller förbud mot försäljning meddelas en butik som sålt folköl till minderårig, underlåtit sin anmälningskyldighet eller saknar program för egentillsyn.

Den som innehar folköl i uppenbart syfte att olovligen sälja den döms för olovligt innehav av alkoholdrycker. Detta innebär att folköl som uppenbarligen finns för försäljning i lokal som inte uppfyller alkohollagens bestämmelser inte godkänd livsmedelslokal eller otillräckligt matvaruutbud får beslagtas av polismyndigheten. Detsamma gäller också om kommunen meddelat förbud att sälja folköl.

Kommunen kan förbjuda försäljning av folköl i sex månader om alkohollagens regler inte följs. Om regelbrottet upprepas eller bedöms som allvarligt kan kommunen förbjuda försäljning i tolv månader. Om personalen bryter mot reglerna är det butiksägaren som bär ansvaret.

Den som medvetet eller av misstag säljer eller lämnar ut folköl till den som inte fyllt 18 år eller som är märkbart påverkad av alkohol eller annan drog döms för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller den som säljer folköl trots kommunen lagt ett förbud mot försäljning. Den som medverkat till försäljning, exempelvis kassapersonal kan också dömas för olovlig dryckeshantering.

Beslut som en kommun har fattat enligt alkohollagen får överklagas hos allmän författningsdomstol. Det krävs ett prövningstillstånd för att kunna överklaga till kammarrätten.